

Lớp Phật Pháp Buddhaddhamma
Môn học: THĂNG PHÁP PHỔ THÔNG

Bài học ngày 30.9.2022

THĂNG PHÁP TẬP YẾU (ABHIDHAMMATTHASAṄGAHA)

28. Tóm Lược Tâm Siêu Thế

*Catumaggappabhedena catudhā kusalaṃ tathā
Pākaṃ tassa phalattā ti aṭṭhadh'ānuttaraṃ matam.*

**Tâm thiện siêu thế có bốn thứ được theo bốn đạo
Tâm quả cũng vậy nên tổng cộng có tám thứ tâm siêu thế.**

Chú thích

Phần này chỉ tóm lược 40 tâm siêu thế gồm 20 tâm đạo và 20 tâm quả.

Tâm đạo sanh khởi được kể là một hạng người. Thí dụ trong khoảnh khắc tâm sơ đạo sanh khởi thì tính là người sơ đạo (một trong 12 hạng người). Tâm đạo sanh khởi chỉ 1 sát na (sẽ được nói rõ trong diễn trình tâm). Ngay sau đó là tâm quả sanh khởi.

Mặc dù tâm đạo giống như tâm quả và chỉ sanh khởi trong một sát na nhưng vì tính đặc thù của sự đoạn tận hay giảm thiểu kiết sử nên không thể tính người chứng đạo và người đắc quả là một. Điều này mang nhiều ý nghĩa quan trọng khi nói về “tứ song bát bối” trong ân đức Tăng Bảo và nói về sự không gián đoạn giữa tâm thiện và tâm quả siêu thế trong “akāliko” của ân đức Pháp bảo.

29., 30., 31., 32. Tóm Lược Tất Cả Tâm

*29. Dvādas'ākusalān'evaṃ kusalān'ekavīsati
Chattims'eva vipākāni kriyācittāni vīsati.
Catupaññāsadhā kāme rūpe paṇṇaras'īraye
Cittāni dvādas'āruppe aṭṭhadh'ānuttare tathā.*

Như vậy có 12 tâm bất thiện, 21 tâm thiện. Tâm quả có 36, tâm duy tác có 20.

Có 54 tâm dục giới và 15 tâm sắc giới. Có 12 tâm vô sắc giới và 8 tâm siêu thế.

**30. Ittham ekūnanavutippabhedam pana mānasam
Ekavīsasatam v'ātha vibhajanti vicakkhaṇā.**

Đây là sự phân loại tâm gồm 89. Được chia bởi những học giả thành 121.

31. Katham ekūnanavutividham cittam ekavīsasatam hoti?

1. *Vitakka-vicāra-pīti-sukh'-ekaggatā-sahitam paṭhamajjhāna-sotāpatti-maggacittam.*
2. *Vicāra-pīti-sukh'-ekaggatā-sahitam dutiyajjhāna-sotāpatti-maggacittam.*
3. *Pīti-sukh'-ekaggatā-sahitam tatiyajjhāna-sotāpatti-maggacittam.*
4. *Sukh'-ekaggatā-sahitam catutthajjhāna-sotāpatti-maggacittam.*
5. *Upekkh'-ekaggatā-sahitam pañcamajjhāna-sotāpatti-maggacittañ cā ti.*

Imāni pañca pi sotāpatti-maggacittāni nāma. Tathā sakadāgāmi-magga, anāgāmi-magga, arahatta-maggacittañ cā ti samavīsati maggacittāni. Tathā phalacittāni cā ti samacattāḷṣa lokuttaracittāni bhavanti ti.

Làm thế nào mà 89 tâm được chia thành 121 tâm?

1. Tâm sơ thiền của vị nhập lưu gồm tầm, tứ, hỷ, lạc, định.
2. Tâm nhị thiền của vị nhập lưu gồm tứ, hỷ, lạc, định
3. Tâm tam thiền của vị nhập lưu gồm hỷ, lạc, định
4. Tâm tứ thiền của vị nhập lưu gồm lạc và định
5. Tâm ngũ thiền của vị nhập lưu gồm xả và định

Đây là 5 thứ tâm đạo của vị chứng nhập lưu. Cũng giống tương tự như vậy khi nói về tâm đạo nhất lai, bất lai, vô sanh ứng cúng. Tâm quả cũng tương ứng với tâm đạo. Do vậy có tất cả 40 thứ tâm siêu thế.

**32. Jhānangayogabhedena katv'ekekan tu pañcadhā
Vuccat'ānuttaram cittam cattāḷṣavidhan ti ca.
Yathā ca rūpāvacaram gayhat'ānuttaram tathā
Paṭhamādijhānabhede āruppañ cā pi pañcame.
Ekādasavidham tasmā paṭhamādikam tiritam
Jhānam ekekan ante tu tevīsatividham bhavē.
Sattatimsavidham puññaṃ dvipaññāsavidham tathā
Pākam icc'āhu cittāni ekavīsasatam budhā ti.**

Chia mỗi thứ tâm (siêu thế) thành 5 theo thiên chi nên tâm siêu thế được đề cập có 40 tâm.

Giống như tâm sắc giới được chia thành sơ thiên, nhị thiên v.v... tâm siêu thế cũng được tính như vậy. Tâm siêu thế của những vị đã đắc thiên vô sắc tính trong tâm siêu thế ngũ thiên.

Mỗi tầng thiên tính từ sơ khởi đến cuối có 11. Tầng thiên cuối cùng (ngũ thiên) có 23.

37 tâm thiện, 52 tâm quả được các học giả tính tổng cộng 121 tâm.

*

Chú thích

Phần tóm lược này “khá dông dài” theo chánh văn của nguyên tác vì đi sâu vào một số chi tiết.

Tâm nếu tính là sự biết cảnh thì chỉ có một.

Nếu tính tâm siêu thế có 8 (4 tâm đạo, 4 tâm quả) thì tổng cộng có 89 tâm.

Nếu tính tâm siêu thế thành 40 thì tổng cộng có 121 tâm.

Nếu tính theo cảnh giới thì 54 tâm dục giới, 15 tâm sắc giới, 12 tâm vô sắc giới, và 40 tâm siêu thế.

Nếu tính theo chủng loại thì có 12 tâm bất thiện, 21 tâm thiện. 36 tâm quả, 20 tâm duy tác.

Riêng về những tâm thiên thì có 11 tâm sơ thiên gồm 3 tâm sơ thiên sắc giới cộng với 8 tâm sơ thiên siêu thế. Tâm nhị thiên, tâm tam thiên, tâm tứ thiên cũng theo cách tính như vậy. Riêng tâm ngũ thiên thì có 23 gồm 3 tâm ngũ thiên sắc giới, 12 tâm ngũ thiên vô sắc giới và 8 tâm ngũ thiên siêu thế.

Một điểm nên lưu ý là tất cả những vị chứng ngũ thiên sắc giới và thiên vô sắc đều có thiên chi là xả và định. Những vị này khi đắc đạo quả đều tính là tâm ngũ thiên

siêu thế. Nói cách khác là những tâm siêu thế chỉ lấy thiên chi chứ không tính thiên án vì tất cả tâm này chỉ có niết bàn là cảnh.

Thắng Pháp có đặc điểm là tinh xác. Những chi pháp cần được nêu rõ. Những con số nên được nhớ. Thoạt đầu những con số dường như không quan trọng nhưng càng về sau mới thấy rõ sự hữu ích.

Người học Thắng Pháp bằng tiếng Việt nên theo một vài quy ước về mạo từ để tiện cho việc phân tích và trình bày. “Loại tâm” lớn hơn “thứ tâm”. Thí dụ tâm siêu thế có hai loại là tâm đạo và tâm quả. Tâm đạo có 4 thứ là tâm sơ đạo, nhị đạo, tam đạo, tứ đạo. “Cái tâm” thường được chỉ cho một sát na hay thời gian tồn tại cực vi. Ngài Tịnh Sự dùng chữ “bộ” thay vì “nhóm” là do thói quen riêng chứ hoàn toàn không mang tánh tiêu cực như thường dùng.

Biên soạn: Tỳ khuru Giác Đăng